

צרכנות נבונה

נושא הפעילות: צרכנות נבונה ומתמטיקה בסופרמרקט, אילת צמח

מי אנחנו ?

שם הגננת: אילת צמח¹ מנהלת גן "מגן" בעיר אילת.
גן "מגן" גן חובה משולב, הנמצא בטבורה של שכונת אופיר הוותיקה. רוב אוכלוסיית הגן מגיעה ממשפחות מרקע סוציו אקונומי בינוני, בעיקר עולים מחבר העמים. בגננו מתחנכים שלושים ילדים מתוכם עשרה ילדים עם צרכים מיוחדים.

מבוא

בגננו מתקיימת זו שנה שלישית ארוחת בוקר משותפת לילדי הגן. הילדים והצוות מכינים את ארוחת הבוקר עם דגש על מזון בריא ומגוון. חלק מההירקות מגיעים לגן מגינת הירק שלנו וחלק אחר מהסופרמרקט. בשנה שעברה החלטתי לצאת עם הילדים לקניות, יחד ערכנו רשימה, לקחנו סלי פלסטיק (לשימוש רב פעמי, כיאה לגן ירוק), ויצאנו לסופרמרקט הקרוב – בכל שבוע יוצאת קבוצה אחרת של ילדים. במהלך הקניות בסופרמרקט, נחשפים הילדים לאוריינות מתמטית, לסוגי מזון שונים, חלוקה לקבוצות מזון, דיון על מחירים, מושג על תאריך תפוגה, מניית כמויות כגון ביצים והערכה אם הכמות מספיקה לכל ילדי הגן, אנו גם לומדים לקנות לפי רשימה, לבדוק ולהשוות מחירים, להתמודד עם תקציב מוגבל, ועל כן לדחות סיפוקים. הילדים יודעים מה הצרכים של הגן ומה מגבלות התקציב, ועל כן אין מדובר במשחק סוציו דרמטי, אלא בחינוך אמיתי לצרכנות נבונה.

¹ אילת צמח, טלפון: 086323118 magen@eilat.muni.il גן מגן, אילת.

מטרות הפעילות

- * הקניית הרגלים של צרכנות נבונה ומושכלת: רכישה של מוצרים חיוניים ובריאים ובהתאם לצורך.
- * טיפוח כישורי חיים: עריכת קניות בהתאם לתקציב (בתיווך המבוגרים), דחית סיפוקים, חשיפה לסוגי מזון רבים ומגוונים.
- * טיפוח עמדה חיובית כלפי המתמטיקה בקרב ילדי הגן וקידום האוריינות המתמטית והשפתית
- * טיפוח מושגים מתמטיים שימושיים כגון אומדן כמויות, יקר זול גדול וקטן, זיהוי מטבעות ושטרות ע"י שימוש בכסף בקניה
- * הכרות עם ייצוגים שונים וסמלילים.
- * התמצאות במרחב.

מושגים ומיומנויות

בפעילות הילדים נחשפים למושג: **צרכנות נבונה**. באמצעות תיווך הגננת, מתקיים דיון על משמעות המושג. מהי צריכה נבונה. למה זה חשוב. מה הקשר בין קנייה בסופרמרקט או בכל חנות אחרת, לבין שמירה על הסביבה וקיימות.

בפעילות הילדים נחשפים למושגי **כמות ומספר**, **השוואת מחירים**, **השוואת קבוצות**, **מניה ומדידה**, **אומדן** – האם הכמות תספיק לכל ילדי הגן?

הילדים נחשפים למגוון רחב של סוגי מזון – במגוון ירקות ופירות שחלקם אינם מכירים. **רצף פעולות** – תכנון, ארגון רשימה איסוף המוצרים בסופר, רכישה, הבאת המצרכים לגן ואכסונום במקומות הנכונים.

הילדים מפתחים יכולת קבלת החלטות ושיקולי דעת בבחירה – לא תמיד הזול הוא טוב. לדוגמא, כשאנו בוחרים מוצרי חלב הילדים מחפשים את תאריך התפוגה הרחוק ביותר, מונים את מספר הגביעים על פי המספר המצוין ברשימת הקניות, ומבין כל סוגי הגבינה מחפשים את הגבינה הכוללת 5% שומן בלבד.

בביקורים הראשונים אנו עוסקים בהקניה וגם בתרגול, בביקורים החוזרים יש יותר תרגול ובכל ביקור לומדים גם משהו חדש.

הילדים לומדים על ייצוגים וסמלים שעל גבי האריזות, למשל – מהי משמעות ציור הדולפין על קופסת הטונה? הילדים שאלו אם אנו אוכלים דולפין – וכאן הייתה הקנייה על משמעות הסמל. הילדים ממינים מוצרים שונים, מפתחים יכולת הכללה והבחנה. קידום מיומנויות חשיבה. בפעילות קיים פוטנציאל בכל תחומי ההתפתחות ותחומי הלמידה השונים.

ערכים והתנהגויות

בגן מגן אנו מגיעים לקניות עם שקיות בד וסלי פלסטיק רב פעמיים ומדברים על הצורך בצמצום השימוש בשקיות חד פעמיות. כמו כן, בגן צפינו במצגת המתארת את נזקי שקיות הפלסטיק לחי, לצומח ולסביבה.

אנו לומדים לקנות רק מה שצריך ולא יותר. להבין באמת מהי צרכנות נבונה, להתמודד עם תקציב מוגבל, ורשימת מצרכים מתוכננת ונדרשת.

בנוסף, אכילת מזון בריא המתבסס על פירמידת המזון הפכו לעניין יומיומי אצל הילדים, קיים שינוי בהרגלי אכילה, וניכר שינוי בהרגלי הצריכה.

בקניות אנו חולפים ליד מדפי החטיפים אך לא קונים והילדים מדברים במושגים של בריא ולא בריא.

מדדי הצלחה

- תתקיים ירידה בדרישות הילדים לקניית מוצרים מיותרים.
- מרבית הילדים יפתחו שיקולי דעת ואיפוק בקניות.
- הילדים יחפשו ויזהו מוצרים בריאים, ומוצרים פחות בריאים.
- מרבית ההורים ידווחו שילדיהם מעבירים מסרים סביבתיים בבית ובכך הילדים יהפכו לשגרירים נאמני סביבה.
- רוב הילדים יצאו לקניות עם ההורים ויהפכו לשותפים פעילים בחוויית הקנייה.
- רוב ההילדים ישנו התנהגות. מהתנהגות: "אני צריך, ותקנו לי" לחשיבה מושכלת מה צריך באמת, ועל מה לא ניתן לוותר.
- רוב המשפחות יעברו לשימוש בסלים רב פעמיים במקום שקיות הפלסטיק.

עיצוב הסביבה הלימודית בגן

בגן הוקם דוכן מכירות בסמוך לפינת המשפחה. בדוכן אריזות של מוצרי צריכה בסיסיים, סימון מחירים, וכרזות מבצעים ועוד. במשך השבוע שקדם להכנת הדוכן, ערכנו מעקב על צריכת המזון בגן. אספנו את שקיות הלחם, מיכלי החלב והגבינות, אריזות החלווה והקורנפלקס, קרטוני החלב ועוד. קיימנו מעקב יומימי על צריכת המוצרים וזאת כדי לדעת מהי הצריכה השבועית המשוערת ולהימנע מרכישות מיותרות ומעודפי מזון אשר עלולים להתקלקל. יצירת אייקונים וסמלילים שימשו את הילדים לאכסן את המוצרים שנקנו במקומות המתאימים.

הכנות מקדימות , חומרים וציוד

במהלך השבוע עורכים עם הילדים בגן תצפית על צריכת כמויות המזון. בדיקת עודפים משבוע קודם במקרר, ובדיקת תאריכי תפוגה. על בסיס התצפית נערכת רשימת קניות. מקיימים שיחה על זהירות בדרכים וכללי יציאה מהגן – עם הקבוצה התורנית הכוללת כ- 5-6 ילדים. לוקחים סלים רב פעמיים "ירוקים" ויוצאים לדרך. בנוסף מצטיידים בכסף.

תיאור הפעילות

הפעילות נמשכת לאורך כל השבוע. כאמור, במהלך השבוע נערכת עם הילדים בגן תצפית על צריכת כמויות המזון, בדיקת עודפים משבוע קודם במקרר, ובדיקת תאריכי תפוגה. על בסיס התצפית נערכת רשימת קניות. מקיימים שיחה על זהירות בדרכים וכללי יציאה מהגן – עם הקבוצה התורנית הכוללת כ- 5-6 ילדים.

שילוב החשיבה ואורח החיים הירוק במשימת הקניות: לוקחים סלים רב פעמיים "ירוקים" ויוצאים לדרך. בנוסף מצטיידים בכסף. כאשר מגיעים לסופרמרקט, לוקחים עגלה ומתחילים לסייר בין המדפים. מתחילים במקרר החלב, בודקים את הכמויות המצוינות על הדף, הילדים בודקים את התאריך, את אחוזי השומן, לאחר הבחירה, הילדים מניחים את המוצרים בעגלה. הקפדנו לרכוש רק את כמות המוצרים הדרושה, שהינה בעלת סמליל "ירוק". כך קרה, כאשר חיפשו להוסיף לעגלת הקניות טונה משומרת, אחד הילדים לקח מהמדף את אריזות הטונה, אך חברו ראה איור של דולפין על הפחית ואמר "אבל זה לא טונה – זה דולפין...". הילד הצביע על הסמליל של הדולפין. נשאלה השאלה אם כן, "מדוע יש כאן ציור של דולפין?.." האירוע זימן לקבוצה חקר מעמיק של הנושא. הם בדקו אריזות שונות וסמלים שונים. שאלו שאלות והסיקו מסקנות ולבסוף קיבלו את ההסבר המלא על סמליל הדולפין (שימוש בשיטת דיג שאינה פוגעת בדולפינים) ואחרים.

כך, אנו עוברים בין המחלקות השונות, הילדים קוראים שלטי מחירים, משווים בין מחירים, בודקים אם כדאי לרכוש אריזה אחת גדולה או כמה קטנות, משווים בין סוגי אריזות – זכוכית, פלסטיק או פח.

כל סיור מזמן למידה אחרת, שונה ע"פ הרכב הקבוצה ומידת ההתעניינות.

אחרי הפעילות

הילדים נהנו מאוד מהפעילות בסופרמרקט. החוויה של הקניות לצורכי הגן הפכה להיות עניין נכסף עבור הילדים. הילדים שמחים לצאת, מקבלים יחס נפלא מעובדי הסופר מרקט (אשר גם עבורם זו כנראה חוויה יחודית, לראות ילדים המתחנכים לצרכנות נבונה) אשר מכבדים אותם בדבר מאפה, מחמיאים להם ומחזקים אותם.

פעילות של ילדים העורכים את הקניות עבור ארוחתם מעוררת הדים והתפעלות גם בקרב הצרכנים.

הילדים מספרים כי למדו שיש סוגים רבים של "גבינה צהובה", סוגים רבים של סוכר – לדברי הילדים – סוכר לבן, סוכר חום, סוכר חום בהיר וסוכר שהוא לא כהה ולא בהיר.

קבוצת 'תורני הקניות' מדווחת לילדים בגן על הקניות, ומתקיימת למידת עמיתים.

ההורים שמחים מאוד על היוזמה ומקווים שילדיהם יוכלו לסייע להם בעתיד בקניות, שהילדים יפחיתו את הדרישה לקניות מרובות ולמוצרים מיותרים. בנוסף, ההורים שמחים שתהליך הקנייה בשיתוף הילדים הופך להיות חוויה נעימה ולא מעיקה.

חווית הקניות הינה חוויה רב חושית, המזמנת לילדים למידה משמעותית בתחום השפה, המתמטיקה וחשיבה על איכות הסביבה וקיימות. הקנייה מעודדת הפעלת תהליכי חשיבה, פתרון בעיות וגם הפעלה מוטורית.

אנו בתחילתו של תהליך, הדרך שפעלנו עד כה מתאימה לגן שלי, וטובה לצרכים שלנו. הפעילויות השונות מתרחשות במהלך הביקור בסופרמרקט, תוך כדי שהילדים עסוקים בתהליך ההתבוננות הקודם לקניה.

בביקורים החוזרים ישנה הפחתה של דרישת הילדים לקניית מוצרים מיותרים.

אני רואה אצל הילדים פיתוח שיקולי דעת ואיפוק בקניות.

הילדים מחפשים ומזהים מוצרים בריאים, ומוצרים פחות בריאים.

ההורים מדווחים שהילדים מעבירים את המסרים הסביבתיים לבתים ובכך הופכים הילדים לשגרירים נאמני סביבה.

יותר ילדים יוצאים לקניות עם ההורים והופכים לשותפים פעילים בחוויית הקנייה. הילדים משנים התנהגות, מהתנהגות: "אני צריך, ותקנו לי" לחשיבה מושכלת מה צריך באמת, ועל מה לא ניתן לוותר.

רוב המשפחות מדווחות על שימוש בסלים ירוקים רב פעמיים במקום שקיות הפלסטיק.

יש לציין שלפני יציאה מגבולות הגן יש לקבל אישור לכך, אולם אני חושבת שהמאמץ בהחלט משתלם, ובמהלך הקנייה ישנה למידה אוטנטית, ויישומית ולכן משמעותית.

